

Αρμενιστής

Τόμ. 2, Αρ. 2 (2024)

Αρμενιστής

Ηρακλής (4X4)

Δημήτρης Καλοκύρης

doi: [10.12681/armen.37633](https://doi.org/10.12681/armen.37633)

Copyright © 2024, Δημήτρης Καλοκύρης

Άδεια χρήσης [#plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.frontlicense.cc/by-nc-nd4/#](https://plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.frontlicense.cc/by-nc-nd4/#).

ΗΡΑΚΛΗΣ (4Χ4)

Απόδοση: Δημήτρης Καλοκύρης

Ευριπίδης, *Άλκηστη*

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Αυτό είναι το σπίτι του Άδμητου,
και σ' αυτό το σπίτι, εγώ, ολόκληρος θεός,
καταδέχτηκα να δουλέψω σκλάβος.
Και ποιος φταίει; Ο Δίας, που χτύπησε με κεραυνό
κατάστηθα τον γιο μου, τον Ασκληπιό·
θύμωσα κι εγώ και σκότωσα με τη σειρά μου
τους Κύκλωπες, που του έφτιαχναν τους κεραυνούς.
Ο πατέρας μου, ο Δίας, με τιμώρησε τότε
με την υποχρέωση να γίνω υπηρέτης ενός θνητού.
Οπότε εγώ, ήρθα εδώ πέρα κι έβοσκα τα κοπάδια
αυτού τού ανθρώπου και προστάτευα το σπίτι του.
Δίκαιος θεός εγώ, δίκαιος άνθρωπος κι ο γιος του Φέρη
που τον έσωσα απ' το θάνατο ξεγελώντας τις Μοίρες·
κι οι Μοίρες ξεγελάστηκαν αλλά με τον όρο
να φύγει προς το παρόν ο Άδμητος από τον Άδη,
στέλνοντας όμως στη θέση του κάποιον άλλον.
Προσπάθησε, ρώτησε όλους τους φίλους του,
τον πατέρα, τη γριά μάνα του, κανείς
δε δεχόταν να χωθεί στα σκοτάδια για χάρη του.
Κανείς, εκτός από τη γυναίκα του,
που προσφέρθηκε να πεθάνει στη θέση του
και τώρα την κρατάει στην αγκαλιά του
καθώς ψυχομαχεί στο σπίτι, γιατί σήμερα
είναι η μέρα που της όρισε η μοίρα

10

20

να φύγει από τη ζωή. Όσο για μένα,
αφήνω με νοσταλγία αυτό τη στέγη,
γιατί δεν επιτρέπεται να με μολύνει η θέα της νεκρής
Έφθασε η ώρα της ν' αφήσει τον κόσμο,
και, απ' ότι βλέπω, έρχεται ο Θάνατος,
ο αρχιερέας των νεκρών,
να την πάρει μαζί του στα υπόγεια του Άδη.

ΘΑΝΑΤΟΣ

Έ, ε, Φοίβε Απόλλωνα, τι θες εδώ, σ' αυτό το παλάτι;
Πάλι πας να μας ξεγελάσεις, αδικώντας
εκείνους που ορίζουν τους νεκρούς;
Δε σου έφτασε που εμπόδισες το θάνατο του Άδμητου
ξεφεύγοντας με τα τεχνάσματά σου από τις Μοίρες;
Κάθεσαι τώρα, εδώ, με το τόξο στο χέρι
και φυλάς την κόρη του Πελία,
ενώ αυτή έχει δεχτεί να πάρει
τη θέση του άντρα της στον Άδη.

30

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Ηρέμησε·
έχω τους λόγους μου που βρίσκομαι εδώ
κι έχω και δίκιο.

ΘΑΝΑΤΟΣ

Κι αφού έχεις δίκιο τι κρατάς τόξο;

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Η δύναμη της συνήθειας... Πάντα το έχω μαζί μου.

40

ΘΑΝΑΤΟΣ

Κι επίσης για να προστατεύεις παράνομα αυτόν τον οίκο.

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Στενοχωριέμαι για τη συμφορά που βρήκε έναν καλό μου φίλο.

ΘΑΝΑΤΟΣ

Δηλαδή θέλεις να μου στερήσεις και δεύτερο νεκρό;

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Μα ούτε τον πρώτο σου τον πήρα με το ζόρι.

ΘΑΝΑΤΟΣ

Και τότε πώς βρίσκεται πάνω από το χώμα κι όχι από κάτω;

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Γιατί στη θέση του μπήκε η γυναίκα του,
που ήρθες να την πάρεις.

ΘΑΝΑΤΟΣ

Θα την πάρω και θα τη σηκώσω για τα βάθη του κόσμου.

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Πάρ' την, λοιπόν, τι περιμένεις;
Δε βλέπω πιθανότητες να σε πείσω.

ΘΑΝΑΤΟΣ

Να με πείσεις σε τι; Να μην παίρνω όποιους πρέπει;
Μα αυτή είναι η δουλειά μου.

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Εντάξει· απλά, θα μιλούσα για μια αναβολή...

50

ΘΑΝΑΤΟΣ

Α, τώρα καταλαβαίνω πού το πας...

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Πειράζει, δηλαδή, να αφήσεις την Άλκηστη να γεράσει;

ΘΑΝΑΤΟΣ

Δε γίνεται· δουλειά μου είναι
και, εξάλλου, μ' αρέσουν οι τελετές.

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Μια ψυχή που είναι να βγει, αργά ή γρήγορα δε θα την πάρεις;

ΘΑΝΑΤΟΣ

Χαίρομαι περισσότερο όταν πεθαίνουν νέοι.

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Μα και γριά να πέθαινε, πάλι θα της έκαναν τιμές πλουσιότητες.

ΘΑΝΑΤΟΣ

Τώρα, Απόλλωνα, μας κάνεις διακρίσεις υπέρ του πλούτου.

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Μπα, γίναμε και στοχαστές! Τι θες να πεις όμως ακριβώς;

ΘΑΝΑΤΟΣ

Ότι όποιος είχε χρήμα θα ζούσε ως τα βαθιά γεράματα.

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Δε σκέφτεσαι καν να μου κάνεις αυτή τη χάρη;

60

ΘΑΝΑΤΟΣ

Αποκλείεται· με ξέρεις τώρα, δε με ξέρεις;

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Πώς! Ένα πλάσμα που μισούν θνητοί και αθάνατοι!

ΘΑΝΑΤΟΣ

Ό,τι κι αν πεις, καθένας φτάνει στα όριά του.

ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ

Άδικα κάνεις τον σκληρό, γιατί έρχεται κάποιος
που θα σε λυγίσει. Εδώ, στο σπίτι τού Φέρη,
έρχεται κάποιο πρόσωπο που το στέλνει ο Ευρυσθέας
στην παγωμένη Θράκη, να του φέρει κάτι άλογα.
Το πρόσωπο αυτό [ο Ηρακλής] θα το φιλοξενήσει ο Άδμητος στο σπίτι του
και θα σου αρπάξει μες από τα χέρια εκείνη τη γυναίκα.
Έτσι ούτε χάρη θα σου χρωστάω, αυτό που θέλω θα γίνει
και θα εξακολουθώ να σε απεχθάνομαι!

70

ΘΑΝΑΤΟΣ

Λέγε εσύ, μα ό,τι και να πεις πάει στα χαμένα·
αυτή η κυρία θα κατεβεί στον Άδη.
Πάω μέσα να την πάρω με το ξίφος μου·
γιατί όποιου κόψει τα μαλλιά η κόψη του
ανήκει πια στους θεούς του κάτω Κόσμου.

Σοφοκλής, Τραχίνιες

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ

Πάντα έλεγε ο κόσμος
πως πριν πεθάνει κάποιος
κανείς δεν είναι σε θέση να πει
αν έζησε καλή ζωή ή όχι.
Εγώ όμως, πριν κλείσω τα μάτια μου,
ξέρω πως η δικιά μου η ζωή
είναι γεμάτη δυστυχία αβάσταχτη,
γιατί από τότε ακόμα που ζούσα
στο σπίτι του πατέρα μου, του Οινέα,
στα ορεινά της Πλευρώνας,
πέρασα με τον γάμο μου τόσα μαρτύρια

όσο καμιά άλλη γυναίκα στην Αιτωλία.

Μ' είχαν αρραβωνιάσει μ' έναν ποταμό,

τον ποταμό Αχελώο, που άλλαξε

τρεις μορφές για να με ζητήσει από τον πατέρα μου·

10

πρώτα έγινε τεράστιος ταύρος,

μετά στριφογυριστό γιγάντιο φίδι

και, τέλος, πήρε όψη ανθρώπου

αλλά ανθρώπου με πρόσωπο ταύρου,

που από τα πυκνά του γένια

κυλούσαν τα νερά ποτάμια.

Αν ήταν να πάρω τέτοιο άντρα

παρακαλούσα, η έρμη, να πέθαινα καλύτερα

παρά να πλαγιάσω στο κρεβάτι του.

Τελικά, για καλή μου τύχη,

εμφανίζεται ο περίφημος γιος του Δία και της Αλκμήνης

[ο Ηρακλής,] ήρθαν στα χέρια και με λύτρωσε.

20

Τώρα πώς ακριβώς πάλεψαν

δε θα μπορούσα να το περιγράψω,

γιατί ούτε κι εγώ το ξέρω·

αυτό, μόνο αν κάποιος ήταν μπροστά

και έβλεπε τη σύγκρουση χωρίς να τον πιάσει τρόμος

[μόνο αυτός] θα μπορούσε να το κάνει.

Εγώ, έτρεμα απ' το φόβο μου, με τη σκέψη

πως η ομορφιά θα μου βγει, στο τέλος, σε κακό.

Ευτυχώς, ο Δίας που έκρινε τον αγώνα,

έδωσε και πήγαν καλά τα πράγματα·

ας πούμε δηλαδή καλά, γιατί από τότε

που με διάλεξε ο Ηρακλής για γυναίκα του,

ζω με τον ένα ή τον άλλο φόβο,

ανησυχώντας για κείνον·

νύχτα μπαίνει, νύχτα βγαίνει

και η μια αγωνία διαδέχεται την άλλη.

30

Κάναμε, βέβαια, [πολλά] παιδιά,

εκείνος όμως τα έβλεπε αραιά και πού,
σαν τον γεωργό που σπέρνει ένα μακρινό χωράφι
και γυρίζει κάποια στιγμή μονάχα για να το θερίσει.
Έτσι κι αυτός, γύρναγε σπίτι
κι αμέσως ξανάφευγε για καινούργια κατορθώματα.
Και τώρα που έχει ολοκληρώσει όλους τους άθλους του
τώρα είναι που με ζώνουν τα φίδια.

Γιατί από τότε που σκότωσε τον [αργοναύτη, τον] Ίφιτο
εμείς ζούμε εξόριστοι εδώ, στην Τραχίνα, φιλοξενούμενοι,
κι εκείνος, ένας θεός ξέρει πού βρίσκεται...

40

Όσο για μένα, δεν έχω μόνο την έγνοια του που λείπει
αλλά έχω και την αίσθηση πως κάτι δεν πάει καλά.

Κοντεύουν δεκαπέντε μήνες τώρα,
—δεν είναι και λίγο— που δεν έχω μήνυμά του.

Κάτι κακό συμβαίνει. Μα πιο πολύ φοβάμαι
όταν διαβάζω τις παραγγελίες που μου άφησε φεύγοντας
και συχνά παρακαλάω να μη μου βγει σε κακό
[έτσι και επαληθευτούν].

ΠΑΡΑΜΑΝΑ

Τώρα που λείπει ο Ηρακλής, καλή μου Δηϊάνειρα,
σ' έχω δει άπειρες φορές να κλαις και να σπαράζεις που σου λείπει·
γι' αυτό λοιπόν

50

—αν είναι σωστό μια υπηρέτρια
να συμβουλεύει το αφεντικό της—

άσε με να σου πω κι εγώ μια γνώμη.
Αφού έχεις τόσα παιδιά,
γιατί δε στέλνεις κάποιο να αναζητήσει τον άντρα σου;
Γιατί δε στέλνεις τον Ύλλο, ας πούμε,
που είναι κι ο πρωτότοκος και θα τον νοιάζει πιο πολύ
η τύχη του πατέρα του, να δει πού βρίσκεται
κι αν είναι καλά; Α, πάνω στην ώρα,
να 'τος που έρχεται βιαστικός στο σπίτι·
αν νομίζεις πως είναι σωστό αυτό που είπα,

χρησιμοποίησέ τον.

60

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ

Αγόρι μου,
ακόμα κι από τον πιο ταπεινό άνθρωπο
ακούς καμιά φορά κάτι σημαντικό.
Να, αυτή η γυναίκα, για παράδειγμα,
μπορεί να είναι υπηρέτρια,
είπε όμως κάτι σοφό.

ΥΛΛΟΣ

Τι είπε, δηλαδή; Εγώ δεν μπορώ να το μάθω, μητέρα;

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ

Τόσον καιρό λείπει ο πατέρας σου μακριά
κι εσύ δεν αναρωτήθηκες καν πού να 'ναι. Ντροπή!

ΥΛΛΟΣ

Μα ξέρω πού είναι — αν μπορεί
να πιστέψει κανείς αυτά που κυκλοφορούν.

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ

Και πού στο καλό άκουσες πως βρίσκεται;

ΥΛΛΟΣ

Λένε πώς τον χρόνο που πέρασε είχε πουληθεί δούλος
σε μια γυναίκα στη Λυδία.

70

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ

Ε, αν το 'κανε κι αυτό... τι άλλο θ' ακούσουμε...

ΥΛΛΟΣ

Επίσης λένε, ότι απαλλάχθηκε πια.

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ

Και τώρα πού βρίσκεται; Ζει ή έχει πεθάνει;

ΥΛΛΟΣ

Έχω ακούσει ότι πήγε στην Εύβοια,
και πολιορκεί ή πρόκειται να πολιορκήσει
την πόλη του [βασιλιά της Οιχαλίας] Εύρυτου.

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ

Ξέρεις, αγόρι μου, ότι μου άφησε χρησμούς
που περιγράφουν με κάθε λεπτομέρεια
τι θα συμβεί σ' αυτό το μέρος;

ΥΛΛΟΣ

Δηλαδή τι γράφουν; Δεν έχω ιδέα.

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ

[Γράφουν] πως ή εκεί θα είναι το τέλος του
ή, αν τα βγάλει πέρα και κατορθώσει να επιζήσει,
θα περάσει ευτυχισμένος την υπόλοιπη ζωή του.
Αυτή την κρίσιμη στιγμή, λοιπόν, αγόρι μου,
δε θα 'πρεπε να βρίσκεσαι κι εσύ κοντά του,
αφού [αν σκοτωθεί θα χαθούμε κι εμείς
ενώ], αν σωθεί, σωζόμαστε όλοι μας;

80

ΥΛΛΟΣ

Να πάω, μητέρα· κι αν ήξερα αυτά που λένε
οι θεϊκοί χρησμοί, θα ήμουνα ήδη πλάι του.
Πάντως, όπως στάθηκε πάντα τυχερός ως τώρα, ο πατέρας,
δε θα 'πρεπε ν' ανησυχούμε, ούτε να μας πιάνει φόβος.
Τώρα όμως που ξέρω, θα τα φροντίσω όλα
μέχρι να μάθω τι πραγματικά συμβαίνει.

90

ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ

Να πας, παιδί μου, γιατί ακόμα κι αν είναι αργά,
τα καλά νέα είναι πάντα κέρδος.

ΧΟΡΟΣ

Ήλιε,
που όταν η νύχτα ξεστολίζεται
από τ' αστέρινα στολίδια της
και σε αποκοιμίζει πυρωμένο σαν βραδιάσει,

Ήλιε μου,
πες μου κι εμένα, ο Ηρακλής
ξέρεις πού βρίσκεται;
Πού τον φωτίζει η φλογισμένη λάμψη σου;
Σε ποια νερά θαλασσοδέρνεται; 100
Σε ποια στεριά πλαγιάζει;
Τον βλέπεις τάχα
με το βλέμμα σου το παντοδύναμο;

Γιατί ακούω πως η περιζήτητη
η λυγερή Δηιάνειρα,
ξαγρυπνά με τα μάτια κλαμένα
και τρέμει από το φόβο
σα θλιμμένο πουλί
λαχταρώντας τον άντρα της.

Λιώνει μοναχή
στο άδειο κρεβάτι της 110
αγωνιώντας, η έρμη,
μην έρθει το κακό.

Γιατί όπως βλέπεις
στο Κρητικό πέλαγος
τ' αναρίθμητα κύματα
να πηγαίνουν και να 'ρχονται
μια στο Βοριά, μια στο Νοτιά,
απάνω κάτω,

έτσι, το ίδιο πολυτάραχη
βλέπεις να σέρνει η ζωή
και τον δισέγγονο αυτόν του Κάδμου.
Μα όλο και κάποιος θεός
πάντοτε τον κρατάει ζωντανό,
μακριά απ' τα παλάτια του Άδη.

120

Όμως, με κάθε σεβασμό, [Δηιάνειρα,]
δε θα συμφωνήσω μαζί σου
και λέω να μη σβήνουν οι ελπίδες σου,
όσο αβάσταχτος κι αν είναι ο πόνος.
Ο Δίας ο παντοκράτορας
έτσι το έχει ορίσει
κι ολόκληρος ο κόσμος περιστρέφεται,
πότε σε πίκρες, πότε σε χαρές
όπως στριφογυρνούν χορεύοντας
τ' αστέρια της Μεγάλης Άρκτου.

130

Ούτε η αστροφεγγιά μένει για πάντα
όπως δε μένει ούτε η ευτυχία,
ούτε κι η δυστυχία του ανθρώπου,
μα εναλλάσσονται διαρκώς χαρές με λύπες.

Γι' αυτό σου λέω, αρχόντισσά μου,
ό,τι κι αν γίνει, τις ελπίδες σου μη χάνεις·
είδε κανείς ποτέ τον Δία
να μη νοιάζεται για τα παιδιά του;

140

Ευριπίδης, Ο Ηρακλής μαινόμενος

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝΑΣ

Υπάρχει άνθρωπος να μη με ξέρει,
εμένα, τον Αμφιτρύωνα απ' το Άργος,
γιο του Αλκαίου κι εγγονό τού Περσέα,
που στο κρεβάτι μου πλάγιασε ο ίδιος ο Δίας
κι έγινα πατέρας τού Ηρακλή;
Ζούσα εδώ στη Θήβα τότε που φύτερωσε
το γένος των Σπαρτών ανθρώπων·

ελάχιστους από αυτούς άφησε ο Άρης να γλιτώσουν
αλλά τα παιδιά και τα εγγόνια τους
ίδρυσαν τη Θήβα του Κάδμου·
απ' αυτούς καταγόταν και ο Κρέοντας,
ο μοναχογιός του Μενοικέα,
ο [τελευταίος] βασιλιάς της χώρας.
Ο Κρέοντας απέκτησε μια κόρη, τη Μεγάρα,
που την παντρέψαμε με τραγούδια και χαρές,
και γιόρτασε όλη η Θήβα, όταν την έφερε στο σπίτι μου,
10
νυφούλα, ο περιβόητος Ηρακλής, ο γιος μου·
ο οποίος, αφήνοντας τη Θήβα, όπου ζούμε τώρα,
και τη Μεγάρα μαζί με τους γονείς της,
αποφάσισε να εγκατασταθεί
στο Άργος με τα Κυκλώπεια τείχη,
μια πόλη που αποφεύγω εγώ, γιατί εκεί
σκότωσα [κατά λάθος, τον πεθερό μου] τον Ηλεκτρίωνα
και για να ξεπληρωθεί αυτό το χρέος μου
και να ξαναγυρίσω κάποτε στην πατρίδα,
ο Ηρακλής αναγκάστηκε να πληρώσει βαρύ τίμημα,
στην υπηρεσία του Ευρυσθέα,
με κατορθώματα που θα απάλλασαν τον κόσμο
από τα δεινά που έστειλε η Ήρα ή η μοίρα.
20
Έντεκα άθλους ολοκλήρωσε και τελευταίος

ήταν να κατεβεί από το στόμιο του Ταίναρου
 στον Άδη και να φέρει πάνω στο φως
 τον τρικέφαλο Κέρβερο· πήγε αλλά δεν ξαναγύρισε. Τώρα, οι ντόπιοι, λένε ότι παλιά
 υπήρχε κάποιος ονόματι Λύκος, άντρας της Δίρκης,
 και βασίλευε στην εφτάπυλη Θήβα
 πριν έρθουν στ' άσπρα τους άλογα να κυβερνήσουν
 οι γιοί του Δία, ο Αμφίωνας κι ο Ζήθος. 30

Κάποιος απόγονός τους, Λύκος λεγόμενος κι αυτός,
 με καταγωγή απ' τη Εύβοια, όχι Θηβαίος,
 βρίσκει ευκαιρία που γινόταν ταραχές,
 σκοτώνει τον Κρέοντα και παίρνει τα ηνία της χώρας.
 Και, όπως φαίνεται, η συγγένεια με τον Κρέοντα
 δε θα μου βγει σε καλό.

Γιατί τώρα που ο γιος μου λείπει στα έγκατα τής γης,
 αυτός ο νέος βασιλιάς, ο Λύκος,
 θέλει να εξοντώσει τα παιδιά τού Ηρακλή,
 τη γυναίκα του κι εμένα, (αν λογαριάζομαι κι εγώ
 στους ανθρώπους πια, γέρος κι ανίκανος)
 [γιατί φοβάται] μήπως, μεγαλώνοντας,
 ζητήσουν να εκδικηθούν τον θάνατο τού Κρέοντα,
 ξεπλένοντας το αίμα με αίμα. 40

Κι εγώ (που μ' άφησε ο γιος μου, φεύγοντας
 για τα μαύρα σκοτάδια, να του προσέχω
 την οικογένεια), κάθομαι, τώρα, μαζί τους,
 ικέτης, στον βωμό αυτόν που είχε χτίσει
 ο ανίκητος γιός μου προς τιμήν του Σωτήρα Δία,
 τότε που κατατρόπωσε στη μάχη τους Μινύες
 παρακαλώντας να γλιτώσουν τα παιδιά τού Ηρακλή,
 μαζί με τη γυναίκα του, 50

Και καθόμαστε να προστατευθούμε όλοι εδώ,
 διψασμένοι, νηστικοί, κουρελιασμένοι,
 ξαπλώνοντας στο ξερό το χώμα· γιατί μας πέταξαν
 από το σπίτι μας και δεν έχουμε πού να σταθούμε.
 Οι φίλοι, τώρα, αποφεύγουν τη φιλία μας

κι όσοι μας νοιάζονται στ' αλήθεια
 δεν είναι σε θέση να βοηθήσουν.
 Κακό πράγμα η δυστυχία και μακάρι
 ούτε και στον χειρότερο εχθρό μου μην τύχει
 να χρειαστεί τέτοια ακραία απόδειξη φιλίας.

ΜΕΓΑΡΑ

Αχ, Αμφιτρώωνα, που κάποτε, κυριεύσες την πόλη των Ταφίων 60

οδηγώντας τον ένδοξο στρατό της Θήβας, [ξεχνάς]
 πόσο θολά βλέπουν οι άνθρωποι τις πράξεις των θεών.

Εγώ, στάθηκα τυχερή, που ο πατέρας μου
 είχε να το λέει για τα πλούτη, τα παιδιά του
 και την εξουσία του — αν και, για χάρη της,
 πολλά κορμιά παθιασμένα να την αποκτήσουν
 καρφώθηκαν σε καλοζυγισμένες, μυτερές λόγχες.

Και μ' έδωσε στο γιο σου, νόμιμη σύζυγο του Ηρακλή.

Τώρα τ' αδέρφια μου όμως

έχουν φτερουγίσει σ' άλλους κόσμους

κι η ίδια τύχη περιμένει κι εσένα, εμένα 70

και τα παιδιά του Ηρακλή, όσο κι αν τα κρύβω
 κάτω από τα φτερά μου, σαν τα κλωσόπουλα.

Κι αυτά, όλο ρωτάνε το ένα και το άλλο:

«Μάνα, πού πήγε και πού χάθηκε ο πατέρας μας;

Τι κάνει; Πότε θα 'ρθει;», κι όλο ρωτάνε,

όπως κάνουν τα παιδιά, κι εγώ αλλάζω θέμα

να τα ξεγελάσω. Μα μόλις ακουγόταν χτύπος στην πόρτα,

πετάγονταν όλα μαζί ενθουσιασμένα

να πέσουν στην αγκαλιά του.

Αυτή τη στιγμή, όμως,

βλέπεις κάποια διέξοδο, καμιά ελπίδα; 80

Μονάχα σ' εσένα πια βασίζομαι.

Να βγούμε κρυφά απ' τη χώρα αποκλείεται,

(όλα τα περάσματα τα φυλάνε

φρουροί πολύ πιο δυνατοί από 'μας)

ούτε από φίλους περιμένουμε σανίδα σωτηρίας.
Πες μου, αν έχεις κάποια ιδέα να μας πεις.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝΑΣ

Κορίτσι μου, δεν είναι ούτε εύκολο, ούτε απλό
σε τέτοια περίπλοκα θέματα
να βρεθεί, έτσι πρόχειρα, μια λύση.
Ας κάνουμε ό,τι μπορούμε, μήπως,
τουλάχιστον για την ώρα, γλιτώσουμε τον θάνατο.
Είναι το μόνο που μας μένει.

ΜΕΓΑΡΑ

Δε σου φτάνει τόση πίκρα ή δε χορταίνεις τη ζωή;

90

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝΑΣ

Και η ζωή μ' αρέσει και στο αύριο ελπίζω.

ΜΕΓΑΡΑ

Κι εγώ το ίδιο· μα δε γίνεται
να ελπίζουμε τα ανέλπιστα.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝΑΣ

Ναι, αλλά όσο αναβάλλεται το κακό, πάλι κέρδος είναι.

ΜΕΓΑΡΑ

Όσο τραβάει ο χρόνος όμως, τόσο περισσότερο υποφέρεις.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝΑΣ

Μακάρι να φύσαγε ούριο αεράκι στα πανιά
και να μας πάρει μακριά από τα δεινά μας
και να γυρίσει, λέει, ο άντρας σου — ο γιος μου.
Ηρέμησε όμως, σκούπισε τα ματάκια των παιδιών,
πες τους ψέματα, βρες τρόπο να τα ξεγελάσεις έστω.
Κάποια στιγμή κουράζεται να υποφέρει κι ο άνθρωπος

100

Τα ἔχει κυκλώσει ἀπὸ παντοῦ ἡ δυστυχία
 μα ἡ χάρη τους δεν ἔχει ἀκόμα σβῆσει.
Αχ, τι υπερασπιστές χάνεις, Ελλάδα,
 χωρὶς αὐτούς ἐδῶ τι θ' ἀπογίνεις...

Ευριπίδης, *Ηρακλείδες*

ΧΟΡΟΣ

Γη μου, φεγγάρι ταξιδιάρικο
 ὥσπου νὰ ξημερώσει
ἤλιε που λάμπεις φωτεινός,
 ἀπὸ σὰς περιμένω τὸ μήνυμα
ν' ἀντιλαλήσουν οἱ οὐρανοὶ
 μέχρι τὸν μέγα θρόνο,
 μέχρι στο ἀστραφτερό
 βλέμμα τῆς Αθηνᾶς νὰ φτάσει!
Στὴ χώρα ἦρθαν πρόσφυγες
 ζητώντας καταφύγιο στὰ σπίτια μας
κι ἐγὼ θὰ πάρω τὸ σπαθὶ νὰ τοὺς στηρίξω.

750

Εἶναι φοβερό μια πόλη ὅπως οἱ Μυκῆνες,
 με τόση δόξα καὶ με τόση φήμη,
νὰ ἔχει κυριευθεῖ ἀπὸ τέτοια μανία
 για τὴ χώρα μας·
μα, τώρα, γίνεται ἡ πόλη μας
 νὰ παραδώσει τοὺς ἰκέτες
 στὰ νύχια τοῦ Ἄργου;
Εμένα ὁ Δίας, με τὸ δίκιο του,
 στο πλάι μου θὰ πολεμάει
 καὶ δε φοβάμαι·
ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους
 δεν πρόκειται οἱ θεοὶ νὰ νικηθοῦν.

760

Αλλά, Αθηναία Αθηνά μου

770

δική σου είναι αυτή η γη κι αυτή η πόλη
κι εσύ είσαι η μάνα της, η δόξα της
και ο φύλακάς της,
γι' αυτό διώξε να πάει αλλού
αυτό το στράτευμα απ' το Άργος
που έχει εισβάλει άδικα.
Δε γίνεται να μας πετάξουν απ' τα σπίτι μας.

Πάντοτε σε τιμούσαμε

με πλούσιες θυσίες
και δεν ξεχνάμε όταν έρχεται
του φεγγαριού η χάση
να βγουν οι νέοι

χορεύοντας και τραγουδώντας.

780

Και πάνω στο λόφο που χτυπιούνται οι άνεμοι
ακόμα αντιλαλούν τα γέλια κι οι φωνές
και τα χαρούμενα ποδοβολητά
των κοριτσιών στα ξενύχτια!

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Αφέντρα μου, σου φέρνω φοβερά νέα για να χαρείς
και δε θα σε κουράσω με πολλά λόγια:
νικάμε τον εχθρό και με τις πανοπλίες τους
στήνουμε τρόπαια της νίκης!

ΑΛΚΜΗΝΗ

Καλέ μου φίλε, σήμερα, για την είδηση που μου 'φερεις
κέρδισες την ελευθερία σου! Μα ελευθέρωσέ με
κι εσύ από το φόβο μου: Ζουν οι δικοί μου;

790

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Ζουν κι όλος ο στρατός μας τους δοξάζει!

ΑΛΚΜΗΝΗ

Ακόμα κι ο γέρο-Ιόλαος είναι καλά;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Μια χαρά· και μάλιστα οι θεοί
τον βοήθησαν να ανδραγαθήσει.

ΑΛΚΜΗΝΗ

Δηλαδή; Για πες μου τα κατορθώματά του!

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Εκεί που ήταν ετοιμόρροπος, ξανάνιωσε.

ΑΛΚΜΗΝΗ

Απίστευτο! Μα πρώτα θέλω να μου πεις
πώς στάθηκαν στη μάχη οι δικοί μου.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Όλα θα σου τα διηγηθώ, λοιπόν, με λίγα λόγια.
Μόλις παρατάχθηκαν αντικρουστά οι δύο στρατοί,
πάνοπλοι, με τις λόγχες προτεταμένες,
κατεβαίνει από το τέθριππο άρμα του ο Ύλλος,
στέκεται ανάμεσα στις δυο δυνάμεις και λέει:

800

«Στρατηγέ των Αργείων,
ας αφήσουμε στην ησυχία της αυτή τη χώρα·
αν οι Μυκήνες χάσουν έναν άντρα,
δε χάθηκε ο κόσμος·
έλα μπροστά να μονομαχήσουμε εμείς οι δύο,
κι αν με σκοτώσεις πάρε τα παιδιά του Ηρακλή και φύγε,
κι αν σε σκοτώσω εγώ
να πάρω την περιουσία του πατέρα μου
κι ό,τι μου ανήκει.»

810

Όλοι οι στρατιώτες επιδοκίμασαν τα λόγια του,
που έδειχναν γενναιότητα και, ταυτόχρονα,
τους απάλλασσαν από τον κίνδυνο.

Ο Ευρυσθέας, όμως, δειλός κι αδιάντροπος,
χωρίς να ακούσει καν τη γνώμη των δικών του,
δεν τόλμησε, ολόκληρος στρατηγός,
να σταθεί απέναντι στα όπλα του αντιπάλου του.

Ορίστε τι άνθρωπος ήρθε να υποδουλώσει τα παιδιά του Ηρακλή!

Ξαναγυρνάει, που λες, ο Ύλλος στις γραμμές μας
κι οι μάντεις, μόλις κατάλαβαν ότι δεν πρόκειται
να γίνει μονομαχία, σφάζουν αμέσως τα βόδια
και βλέπουν στο αίμα του λαϊμού τους καλούς οιωνούς.

820

Αμέσως, άλλοι ανεβαίνουν στα άρματα,
άλλοι καλύπτουν τα πλευρά τους πίσω απ' τις ασπίδες
και τότε ο βασιλιάς των Αθηναίων,
απευθύνεται παλικαρίσια στον στρατό του, λέγοντας:

«Τώρα είναι η στιγμή

να υπερασπιστείτε τον τόπο που σας γέννησε,
τον τόπο που σας θρέφει, συμπολίτες μου.»

Την ίδια ώρα ο άλλος παρακινούσε τους δικούς του
να μην ντροπιάσουν το Άργος,
ούτε τους Μυσηναίους συμμάχους τους.

Και μόλις ήχησαν στα πέρατα οι σάλπιγγες
κι άρχισε η σύγκρουση, τέτοια βροντή από ασπίδες,
μαζί με βογγητά κι άγριες κραυγές, δεν έχει ξανακουστεί!

830

Κι ενώ, αρχικά, οι Αργεΐτες, έσπασαν
με τα δόρατά τους τη γραμμή μας,
στο τέλος υποχώρησαν·

στη δεύτερη επίθεσή τους, όμως,
όταν συγκρούστηκαν οι άντρες σώμα με σώμα,
κρατήσαμε· έπεφταν πολλοί·

κι άκουγες κραυγές: «Αθηναίοι!»

ή «Αργεῖτες, που καλλιεργήσατε τα χώματά σας,
 θ' αφήσετε να ντροπιαστεί ο τόπος σας;»
 Τέλος, τα δώσαμε όλα και, σε μια ύστατη προσπάθεια,
 τρέψαμε τον στρατό των Αργείων σε άτακτη φυγή.
 Τότε, ο γέρο-Ιόλαος, βλέποντας την επέλαση του Ύλλου,
 τού απλώνει το δεξί του χέρι παρακαλώντας τον
 να τον ανεβάσει στο γρήγορο άρμα του.
 Μόλις αρπάζει τα χαλινάρια, ξεχύνεται
 να φτάσει τα άλογα του Ευρυσθέα.

840

Αυτά είδα με τα μάτια μου·
 ό,τι σου πω από 'δω και κάτω
 τα 'χω ακούσει από άλλους.

Την ώρα, λοιπόν, που περνούσε τον ιερό βράχο
 της Αθηνάς, στην Παλλήνη, κυνηγώντας τον Ευρυσθέα,
 ο Ιόλαος παρακάλεσε τον Δία και την Ήβη
 να ξαναγίνει για μια μέρα νέος
 για να εκδικηθεί τους εχθρούς!
 Κι άκου τώρα το θαύμα που έγινε:
 πάνω στους ζυγούς των αλόγων
 εμφανίστηκαν δυο αστέρια
 και σκέπασαν το άρμα μ' ένα σκοτεινό σύννεφο.
 Λένε όσοι ξέρουν, πως ήταν ο γιος σου, ο Ηρακλής
 και η Ήβη [η επουράνια γυναίκα του]·
 γιατί ο Ιόλαος, μέσα στο σκοτάδι που βρέθηκε
 ένωσε ξαφνικά [να ζει] σε σώμα εφήβου.
 Κοντά στην Κακιά Σκάλα,
 φτάνει το τέθριππο άρμα του Ευρυσθέα,
 του δένει τα χέρια με σκοινιά
 και σέρνει ως εδώ, λάφυρο υπέρτατο,
 τον πρώην τρισευτυχισμένο στρατάρχη.
 Η κατάντια του, είναι άλλη μια απόδειξη
 του πόσο εφήμερη είναι η τύχη,

850

860

και για να μάθει ο κόσμος
πως δεν υπάρχει λόγος να ζηλεύεις
κάποιον που δείχνει ευτυχισμένος
πριν δεις τον θάνατό του!

ΧΟΡΟΣ

Δία, τροπαιοφόρε μου, πέρασε ο φόβος
κι ήρθε η μέρα να νιώσω πάλι ελεύθερος.

[...]

ΑΛΚΜΗΝΗ [στον αιχμάλωτο Ευρυσθέα]:

Ὡστε εδώ μου είσαι, σίχαμα;
Σε τσάκωσε η Δικαιοσύνη;
Για γύρνα το κεφάλι προς τα εδώ
για κοίταξε στα μάτια τον εχθρό σου!
Τώρα δεν αιχμαλώτισες κανέναν· εσύ αιχμαλωτίστηκες!
Θα 'θελα να 'ξερα, εσύ είσαι, τέρας, που είχες τα μούτρα
να προσβάλεις τον γιο μου
—καλή του ώρα όπου κι αν βρίσκεται;
[[Εσύ είσαι που τόλμησες να τον ταπεινώσεις;]]
Εσύ είσαι που τον κατέβασες ζωντανό στον Άδη
και τον έστειλνες να σκοτώνει λιοντάρια [στη Νεμέα],
Λερναίες Ύδρες, κι ένα σωρό άλλα αδιανόητα
που επινόησες... Μα θα σταματήσω·
θα πήγαινε μακριά ο κατάλογος...
Και δε σου έφταναν αυτά, αλλά κυνηγούσες
σ' όλη την Ελλάδα εμένα και αυτά εδώ,
γέρους και μωρά παιδιά να καταντούμε ικέτες.
Μα βρήκες ανθρώπους ελεύθερους
και μια πόλη που δε σε φοβήθηκε·
και σου αξίζει ο χειρότερος θάνατος,
παρόλο που και πάλι βγαίνεις κερδισμένος,
γιατί σ' έναν κακούργο σαν κι εσένα

950

ένας θάνατος δεν είναι αρκετός!

960

ΧΟΡΟΣ

Δεν επιτρέπεται όμως να τον σκοτώσεις!

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Τότε γιατί τον πιάσαμε αιχμάλωτο;

ΑΛΚΜΗΝΗ

Ποιος νόμος εμποδίζει το θάνατό του;

ΧΟΡΟΣ

Δεν συμφωνούν οι άρχοντες του τόπου.

ΑΛΚΜΗΝΗ

Γιατί; Δεν θεωρούν σωστό να πεθαίνει ο εχθρός;

ΧΟΡΟΣ

Όχι, γιατί θεωρείται αιχμάλωτος πολέμου.

ΑΛΚΜΗΝΗ

Και ο Ύλλος, είναι σύμφωνος μ' αυτή την άποψη;

ΧΟΡΟΣ

Δε θα μπορούσε παρά να υπακούσει στους νόμους της χώρας.

ΑΛΚΜΗΝΗ

Μα είναι δυνατόν αυτός εδώ να ζει ακόμα;

ΧΟΡΟΣ

Ήταν λάθος που δεν τον σκότωσαν επιτόπου.

970

ΑΛΚΜΗΝΗ

Τότε να διορθωθεί το λάθος και να αποδοθεί δικαιοσύνη!

ΧΟΡΟΣ

Και ποιος θα είναι αυτός που θα του την αποδώσει;

ΑΛΚΜΗΝΗ

Εγώ μπορώ να είμαι αυτή που θα το κάνει!

ΧΟΡΟΣ

Αν κάνεις κάτι τέτοιο θα βρεθείς [εσύ] υπόλογος.

ΑΛΚΜΗΝΗ

Την αγαπώ την πόλη αυτή· καμιά αντίρρηση.

Όμως αυτόν, μια κι έπεσε στα χέρια μου,

δε θα μπορούσε άνθρωπος να μου τον πάρει.

Από κει κι έπειτα ας με πει, όποιος θέλει, αλαζόνα

ή ότι έχω θράσος που δεν ταιριάζει σε γυναίκα·

εγώ όμως θα το κάνω!

980

ΧΟΡΟΣ

Μεγάλο μίσος κρύβεις για τον άνθρωπο αυτόν

μα έχεις το δίκιο σου και σε καταλαβαίνω!

ΕΥΡΥΣΘΕΑΣ

Δε θέλω να σε καλοπιάσω, αρχόντισσα,

ούτε να βρω δικαιολογίες πως, στη ζωή μου,

ουδέποτε υπήρξα δειλός. Θέλω, όμως,

να ξέρεις πως η έχθρα αυτή ανάμεσά μας

προέκυψε άθελά μου.

Ήξερα πως ήσουν ξαδέλφη μου

κι ο γιος σου, ο Ηρακλής, συγγενής μου.

Αλλά, σωστό ή όχι, μια θεά, η Ήρα,

ήταν εκείνη που έβαλε το μίσος αυτό ανάμεσά μας.

Κι απ' τη στιγμή που τον θεώρησα εχθρό,

έπρεπε να ριχτώ στον αγώνα αυτόν μέχρι τέλους.

Άρχισα να επινωώ διάφορα δύσκολα κατορθώματα

990

και δεν έκλεινα μάτι ψάχνοντας τρόπους
 ν' απαλλαχτώ από τον εχθρό μου,
 ώστε να βρω κι εγώ, χωρίς φόβους, την ησυχία μου,
 παρόλο που ήξερα ότι ο γιός σου
 δεν ήταν κάποιος ασήμαντος,
 αλλά όντως ένας πραγματικός ήρωας.
 Μπορεί να είμασταν εχθροί, αλλά
 δεν μπορώ να μην παραδεχτώ πως ήταν γενναίος.
 Κι αφού, εντέλει, απαλλάχτηκα από 'κείνον,
 πώς θα μπορούσα να συνεχίσω τη ζωή μου
 ξέροντας ότι με μισούν τα παιδιά του, για όσα τράβηξε,
 και πώς να μην κινήσω γη και ουρανό, κυνηγώντας τα
 με κάθε τρόπο, βήμα βήμα, να τα εξοντώσω;
 Μονάχα έτσι θα ένιωθα ασφάλεια.
 Εσύ, αν ήσουνα στη θέση μου,
 δε θα κυνηγούσες τα ορφανά λιονταράκια
 που σε μισούσαν θανάσιμα;
 Ή θα 'ταν λογικό να τ' αφήνες να ζουν στο Άργος;
 Κανείς δε θα σε πίστευε [αν έλεγες κάτι τέτοιο].
 Κι αν τότε που μπορούσαν δε με σκότωσαν,
 τώρα, σύμφωνα με τους νόμους των Ελλήνων,
 όποιος το κάνει θα διαπράξει ιεροσυλία.
 Και πολύ σωστά ενήργησε η πόλη,
 δείχνοντας περισσότερο σεβασμό στο θεό
 παρά στο μίσος σου για μένα.
 Εσύ είπες ό,τι είχες να πεις κι εγώ σου απάντησα.
 Από εδώ και στο εξής απαιτώ να θεωρούμαι ικέτης,
 όπως και να με αποκαλούν μεγαλόψυχο,
 γιατί, δεν έχω μεν καμία διάθεση να πεθάνω,
 αλλά, όπως ήρθαν τα πράγματα,
 κι αν χάσω τη ζωή μου, δε θα σκάσω.

1000

1010

ΧΟΡΟΣ

Θα σε συμβούλευα, αν ήθελες τη γνώμη μου, Αλκμήνη,

να τον αφήσεις να φύγει, όπως αποφάσισε η πόλη.

ΑΛΚΜΗΝΗ

Κι αν πέθαινε με τη συναίνεση της πόλης;

1020

ΧΟΡΟΣ

Αυτό θα ήταν το τέλειο· μα πώς θα γίνει;

ΑΛΚΜΗΝΗ

Θα σου πω αμέσως: τον σκοτώνω
και παραδίδω το πτώμα του στους δικούς του·
έτσι, και το σώμα του θα μείνει στον τόπο αυτόν
κι εγώ θα έχω πάρει την εκδίκησή μου.

ΕΥΡΥΣΘΕΑΣ

Σκότώσέ με· δεν θα σε παρακαλέσω κιόλας·
εγώ όμως, σ' αυτή την πόλη που αποφάσισε να με αφήσει
και σεβάστηκε τη ζωή μου, έχω να προσφέρω
έναν παλιό χρησμό του Λοξία Απόλλωνα,
που θα της φανεί πιο χρήσιμος απ' όσο νομίζετε.
Όταν πεθάνω, η μοίρα μου έχει ορίσει να με θάψετε
κοντά στον ναό της παρθένας Αθηνάς, στην Παλλήνη. 1030
Εκεί θα κείτομαι στον αιώνα, μετανάστης στον τόπο σας,
μα εχθρός ορκισμένος των Ηρακλειδών και των απογόνων τους.
Όταν θα επιτεθούν, κάποτε, στη χώρα σας
με αμέτρητα στρατεύματα,
ξεχνώντας ότι σήμερα τους φερθήκατε με καλοσύνη,
εγώ θα στέκω εκεί, φίλος και προστάτης σας.
Τέτοιους ανθρώπους υπερασπιστήκατε!
Και, τότε, θα μου πείτε, γιατί ήρθα εδώ,
ενώ τα ήξερα όλα αυτά,
και δεν με προβλημάτισε ο χρησμός;
Ήρθα γιατί θεωρούσα πως η Ήρα
είναι ανώτερη απ' τη μοίρα, 1040

και δε θα με πρόδιδε!

Ούτε σπονδές θέλω, ούτε να στάξει αίμα
από θυσίες πάνω στον τάφο μου. Οπότε,
αυτοί θα έχουν από τις κατάρες μου μαύρο γυρισμό
κι εσείς θα 'χετε διπλό κέρδος:
ο θάνατός μου θα σας ωφελήσει
ενώ αυτούς θα τους βλάψει.

ΑΛΚΜΗΝΗ

Αφού πιστεύετε, λοιπόν, αυτά που λέει,
αν θέλετε να σώσετε την πόλη σας και να σωθείτε,
εμπρός, τι περιμένετε να τον σκοτώσετε;
Μόλις σας έδειξε τον ασφαλέστερο δρόμο:
ο θάνατος του εχθρού μας είναι κέρδος.
Οπότε, δούλοι, πάρτε τον, σκοτώστε τον
και πετάξτε τον στα σκυλιά.
Και μην ονειρεύεσαι ότι πάλι θα με βγάλεις
από την πατρική μου γη.

1050

[...]

ΧΟΡΟΣ

Σύμφωνοι όλοι· δούλοι, ξεκινήστε! Όσο για μας,
εμείς [νίπτουμε τας χείρας και] στεκόμαστε [άχραντοι και] αμόλυντοι
μπροστά στους βασιλιάδες μας!